

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення

дисертації Аветісян Маргарити Георгіївни

«Трансгуманізм у сучасній візуальній культурі», яка подається на здобуття

наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 03 – Гуманітарні науки

за спеціальністю 033 Філософія

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи. У процесі роботи над дисертаційним дослідженням аспірантка Аветісян М.Г. дотримувалась індивідуального плану наукової роботи та успішно виконала індивідуальний навчальний план, показала себе як сумлінний виконавець. За час навчання в аспірантурі Аветісян М.Г. оволоділа такими компетентностями: виявляти глибокі й системні теоретичні та емпіричні закономірності в сучасній візуальній культурі; поглиблене розуміння художнього простору мистецтва, філософії мистецтва; кваліфіковано здійснювати наукові дослідження у сфері культурології; здійснювати наукові дослідження проблем антропологічного значення трансгуманізму, визначати наукові проблеми, не розроблені або недостатньо розроблені у відповідних наукових дослідженнях візуальної культури; готувати наукові тексти про проміжні та кінцеві результати досліджень, готувати та здійснювати публічну апробацію результатів досліджень.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні умови швидкого технічного прогресу сформували новий, віртуальний простір, в якому з'являється та репрезентується якісно нова форма соціально-культурної взаємодії. Віртуальний аспект культури ґрунтується на медійних та візуальних засобах впливу, що сприяють більш глибокому залученню людини у

візуальне (цифровий простір), постає питання про місце можливостей людини в цьому просторі. Актуальність і значення теми дослідження засновано на сучасному усвідомленні природи людини та її взаємодії з візуальним простором, що є затребуваними науковими проблемами, які розглядають зокрема природничі науки, антропологія, культурна антропологія. Філософський аналіз щодо концепту трансгуманізму посідає окреме місце в сучасному філософсько-антропологічному знанні. У ХХ-ому сторіччі була сформована філософська традиція, спрямована безпосередньо на можливість трансформації природи людини засобами технологій (філософія техніки), та налічує декілька теорій, що стосуються природи розуму (когнітивні науки, епістемологія, антропологія). В даному ракурсі ми будемо розглядати ідеї трансгуманізму на матеріалі сучасної візуальної культури, зокрема на матеріалах кіно, комп'ютерних ігор та мистецтва в віртуальній реальності. Концептуальний підхід до розгляду сутності візуального простору мистецтва та феномену трансгуманізму в контексті культурних трансформацій стає особливо актуальним і перспективним в рамках сучасної культурфілософії. У нашому дослідженні постають як науково актуальні такі філософсько-антропологічні питання, як віртуальність та реальність крізь екзистенційний досвід, онтологічні підстави природи людського розуму, представлення ідей трансгуманізму крізь соціально-культурну та історичну перспективу, феномен трансгуманізму у віртуальному просторі мистецтва. Актуальність, постановка проблеми і перспективність дослідження обумовлена статусом трансгуманізму в культурі, завдяки впровадженню комп'ютерних технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства виникає багато нових тем, в яких питання про місце людини в просторі стає важливим для вивчення філософами.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є дослідити філософський контекст існування ідей трансгуманізму в культурі на матеріалі візуального мистецтва, зокрема в кіно та комп'ютерних іграх. Проаналізувати загальні концептуальні підстави ідей трансгуманізму,

розглянути філософський аспект, пов'язаний з дискусією про досягнення генної інженерії та зв'язок з природою розуму.

Реалізація мети зумовила необхідність вирішення наступних дослідницьких завдань:

- розкрити питання філософського та культурологічного розуміння візуального простору мистецтва;
- з'ясувати особливості культурно-антропологічних та концептуальних підходів до визначення феномену трансгуманізму;
- розглянути філософський аспект, пов'язаний з дискусією про досягнення генної інженерії, та зв'язок з природою розуму.

Об'єктом дослідження є трансгуманізм як філософсько-антропологічний напрямок у сучасному мистецтві.

Предметом дослідження є взаємодія трансгуманізму та технологій у візуальному просторі сучасного мистецтва.

Методи дослідження. Методологічна програма дослідження має комплексний міждисциплінарний і трансдисциплінарний характер, поєднуючи основні стратегії герменевтики, філософії культури, філософії мистецтва, психологічної і культурної антропології, філософської антропології та принципи системного та структурно-функціонального аналізу. Для вирішення поставлених завдань в дисертації використовуються такі методи дослідження: логіко-аналітичний (аналіз трансгуманізму як філософської категорії, визначення концептуального поля понять гуманізму/антигуманізму/трансгуманізму); метод абстрагування (для визначення ступеня абстрагування у різних мистецьких та наукових дискурсах); семіотичний метод (розглянута низка науково-фантастичних, літературних та кінематографічних творів); герменевтика (загальна проблема людина і техніка розглянута з точки зору понять розуміння та інтерпретації). Завдяки використанню методів культурної антропології поглиблено розуміння гуманізації, сапієнізації, розвитку когнітивних здібностей.

У дослідженні використано методи контекстуального аналізу понять, компаративістського аналізу різних наукових та філософських дискурсів, візуальний аналіз, методи узагальнення, систематизації.

Методологія дослідження. Методологічну базу дослідження складають праці, в яких обґрунтовується поняття «трансгуманізм» та досліджується проблема, а також наслідки взаємодії людини та сучасних технологій: праці М. Епштейна, Ю. Габермаса, М. Маклуєна, Ж. Бодріяра, Ф. Ніцше, Ф. Фукуями, Ф. Юнгера, ряд досліджень вітчизняних філософів.

Засновники традиції ідеї трансгуманізму - Д. Пірс, Н. Гостро, Р. Курцвейл, Есфендіарі, Г. Моравек, Р. Еттінгер, М. Миски, М. Мур використовують для позначення своєї світоглядної позиції термін, введений Дж. Хакслі: «трансгуманізм». Наукові праці дослідників будуть складати **теоретичну базу дослідження.**

Зарубіжна філософська література акцентує увагу переважно на проблемі комунікації «людина – машина», моделювання нового типу реальності за допомогою комп'ютерної техніки. Технології впровадження біологічних та технічних досягнень змінюють якість життя людини, також впливають на майбутнє людського роду. Питання, пов'язані з використанням принципів роботи мозку людини та експерименти зі створення штучного розуму, також є в центрі уваги сучасних філософів.

3. Особистий внесок дисертантки в отриманні наукових результатів та їх новизна. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення та висновки з рекомендаціями обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Для аргументації окремих положень використані праці інших науковців, на які зроблені посилання. В індивідуальних наукових працях застосовано авторські ідеї та розробки.

Наукова новизна одержаних результатів розкривається у таких положеннях:

вперше:

– зроблено висновок про наповненість поняття, допустимість та перспективи трансгуманізму у просторі сучасної візуальної культури;

– з'ясовано особливості культурно-антропологічних та філософсько-антропологічних концептуальних підходів до визначення феномену трансгуманізму;

– з'ясовані елементи структури візуального простору сучасного мистецтва, у взаємодії з питанням людського (само)усвідомлення;

поглиблено розуміння:

– питання трансгуманізму в філософській та культурно-історичній перспективі;

– місця людини у тріадах природа-техніка-культура, тілесність-розумність-духовність, функціональність-цінність-етика, мистецтво-техніка-гуманітарні науки;

отримало подальший розвиток:

– традиційна філософська дискусія щодо природи розуму та свідомості;

– філософське осмислення досягнень генної інженерії та трансгуманістичних практик.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Обґрунтованість та достовірність наукових положень результатів і висновків дисертації забезпечена використанням широкого кола філософських концепцій, літературних першоджерел та методів наукового пізнання. При обґрунтуванні теоретичних висновків дисертації здобувачка керувалася положеннями герменевтичного та семіотичного методу, філософія мистецтва та культурна антропологія. Застосування сукупності наукових методів разом із принципами, а також сучасними науковими підходами надало змогу виконати поставлені в дисертації завдання, досягти мети дослідження і забезпечити наукову достовірність та чіткість одержаних теоретичних результатів, що в кінцевому підсумку сприяло всебічності, повноті та об'єктивності одержаних наукових

висновків.

5. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Проведені в дисертаційній роботі результати дослідження можуть бути використані у сфері філософських досліджень, а також в області культурології та мистецтвознавства, культурної антропології, вони можуть стати основою нових антропологічних підходів, а також міждисциплінарних досліджень, для загальної підготовки студентів до лекційних та семінарських занять з філософії, теорії культури та мистецтвознавства.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Публікації. Результати дослідження відображені у 17 публікаціях, 6 статей з них опубліковані у наукових фахових виданнях: у випусках наукового журналу «European philosophical and historical discourse» (2022); у 149 (10), 153 (2) випусках наукового вісника «Гілея» (2019, 2020); у 3 «Вісниках Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Теорія культури і філософія науки» (2017, 2019, 2021).

7. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувачки, наукових праць здобувачки та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи викладено та обговорено на теоретичних семінарах кафедри теорії культури та філософії науки філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; у доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема, Міжнародній науковопрактичній

конференції «Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес» (Харків, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021), XXX Харківських міжнародних сквородинівських читаннях (Сковородинівка, Харків, 2022), Міжнародній науковій конференції студентів та аспірантів «XVI Харківські студентські філософські читання: до 250 річниці з дня народження Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля» (Харків, 2020); X Міжнародній науково-практичній конференції «Людина, суспільство, комунікативні технології» (Харків, 2022), XVII Харківських студентських філософських читаннях: до 100 річниці публікації «Логіко-філософського трактату» Л. Й. Вітгенштайна (Харків, 2021).

9. Оцінка структури, мови та стилю дисертації.

Дисертація написана чіткою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року **№ 40** (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН **№ 759** від 31.05.2019), і вимогам Постанови Кабінету Міністрів України **№ 44** від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота М.Г.Аветісян відповідає спеціальності 033 - Філософія.

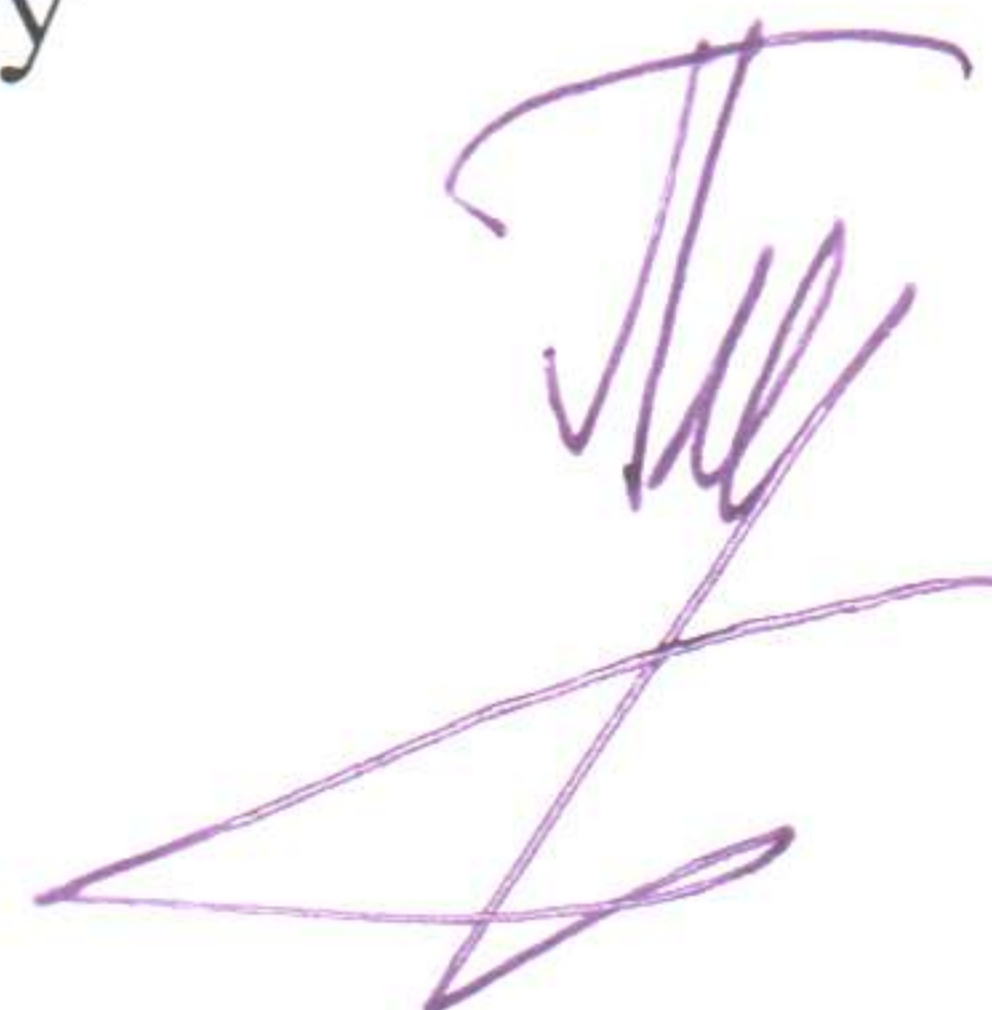
11. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Здобувачкою було представлено основні результати дисертаційної роботи на засіданні кафедри теорії культури та філософії науки факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації у формі презентації і наукової дискусії після її завершення. За підсумком обговорення, дисертаційне дослідження було оцінено позитивно. Дисертаційна робота Аветісян Маргарити Георгіївни виконана на високому науковому рівні та є цілісним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам чинного законодавства України.

Враховуючи високий рівень дослідження, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності 033 «Філософія» дисертація Аветісян М.Г. «Трансгуманізм у сучасній візуальній культурі» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 Філософія з галузі знань 03 — Гуманітарні науки.

Головуючий, доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри теорії культури та філософії науки
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Дмитрій ПЕТРЕНКО